ТЕРМИЗ ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ

PHILOLOGICAL RESEARCH: LANGUAGE, LITERATURE, EDUCATION

FILOLOGIK TADQIQOTLAR: TIL, ADABIYOT, TA’LIM

ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ: ЯЗЫК, ЛИТЕРАТУРА, ОБРАЗОВАНИЕ

Илмий-инновацион журнал

Jurnal OAK Rayosatining 2022-yil 30-sentabrdagi 325/6-son qarori bilan filologiya fanlari bo‘yicha doktorlik dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan

2021-yildan buyon nashr etiladi

2026 / № 4.1

Termiz – 2026

Muassis:
Termiz davlat universiteti

PHILOLOGICAL RESEARCH: LANGUAGE, LITERATURE, EDUCATION

FILOLOGIK TADQIQOTLAR: TIL, ADABIYOT, TA'LIM

ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ: ЯЗЫК, ЛИТЕРАТУРА, ОБРАЗОВАНИЕ

ILMIY-INNOVATSION JURNAL

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan 2020 yil 19 oktyabrda 1122 raqami bilan ro'yxatga olingan. Matnlarda foydalanilgan misol, ko'chirma va ma'lumotlar aniqligi uchun mualliflar javobgardir. Jurnaldan ko'chirib bosilganda manba qayd etilishi shart.

Bosishga ruxsat etildi: 10.11.2026
Qog'oz bichimi: 70x85
Bosma tabog'i: 5.94
Ofset bosma. Ofset qog'ozi
Adadi: 100
Bahosi kelishilgan narxda
Buyurtma: 155-son

«TerDU bosmaxonasi»da chop etildi
Termiz shahri, Barkamol avlod ko'chasi, 43-uy

Tahririyat manzili:
190111, Termiz shahri,
Barkamol avlod ko'chasi, 43.
Telefon: +998990 377 77 23,
+99895 986 07 77

E-mail:
philologicalresearch@umail.uz

Rasmiy sayt:
https://journaltersu.uz

BOSH MUHARRIR:
Abduqodir TOSHQULOV,
iqtisodiyot fanlari doktori, professor

TAHRIR HAY'ATI:

Bekpo'lat Umurqulov, filologiya fanlari doktori, professor (bosh muharrir o'rinbosari)
Shoxista Maxmaraimova, filologiya fanlari doktori, professor (mas'ul muharrir)
O'ral Xoliyorov, f.f.f.d. (PhD), dotsent (O'zbekiston)
Olmos Ulviy Binnatova, f.f.d., professor (Ozarbayjon)
Karl Rayxl, f.f.d., professor (Germaniya)
Vali Savash yelok, f.f.d., professor (Turkiya)
Dorota Silviya, f.f.f.d. (PhD), dotsent (Polsha)
Zabita Mahammad qizi Teymurlu, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent (Ozarbayjon)
Tarana Imomverdi qizi Xojieva, filologiya fanlari doktori, professor (Ozarbayjon),
Muslihiddin Muhiddinov, f.f.d., professor (O'zbekiston)
Ibodulla Mirzayev, f.f.d., professor (O'zbekiston)
Abdi Mamatov f.f.d., professor (O'zbekiston)
Suyun Karimov f.f.d., professor (O'zbekiston)
Muhammadxon Hakimov, f.f.d., professor (O'zbekiston)
Nafas Shodmonov f.f.d., professor (O'zbekiston)
Dilmurod Quronov, f.f.d., professor (O'zbekiston)
Murodqosim Abdiyev, f.f.d., professor (O'zbekiston)
Baxtiyor Mengliyev, f.f.d., professor (O'zbekiston)
Normat Y o'ldoshev, f.f.d., dotsent (O'zbekiston)
Baxtiyor Xolmuxamedov, f.f.d., dotsent (O'zbekiston)
Bobonazar Murtazayev, f.f.n., dotsent (O'zbekiston)
Asqar Eshmo'minov, f.f.d., professor (O'zbekiston)
Obidjon Shofiyev, f.f.f.d. (PhD), dotsent (O'zbekiston)
Zafar Umurqulov, f.f.d., dotsent (O'zbekiston)
Nurali Amonturdiyev, f.f.f.d. (PhD) (O'zbekiston)
Hakim Ahmedov, f.f.f.d., dotsent (O'zbekiston)
Abdulla Xudoyqulov, f.f.f.d., dotsent (O'zbekiston)
Ahad Shukurov, f.f.f.d., dotsent (O'zbekiston)
Eshnazar Jabborov, f.f.f.d., dotsent (O'zbekiston)
Abdumurod Arslonov, f.f.f.d., dotsent (O'zbekiston)
Sirojiddin Turdimurodov, filologiya fanlari doktori, dotsent (O'zbekiston)
Umida Raximova, f.f.f.d. (PhD) (O'zbekiston)
Gulchehra Begmatova, f.f.f.d. (PhD) (O'zbekiston)
Nargis Qurbonazarova, filologiya fanlari doktori, dotsent (O'zbekiston)
Muyassar Xolova, f.f.f.d., dotsent (O'zbekiston)
Shoira Omonturdiyeva, f.f.d., dotsent (O'zbekiston)
Sherzod Turdiqulov, f.f.f.d. (PhD) (O'zbekiston)
Jo'rabek Cho'tmatov, t.f.f.d. (PhD) (O'zbekiston)
Alibek Omonturdiyev, f.f.f.d. (PhD) (O'zbekiston)
Humayun Nadim Muhammad, f.f.f.d., dotsent (O'zbekiston)
Mahliyo Botirova, f.f.f.d. (PhD) (O'zbekiston)

Texnik muharrir: Bahodir To'raliyev

Учредитель:
Термезский государственный университет

PHILOLOGICAL RESEARCH: LANGUAGE, LITERATURE, EDUCATION

FILOLOGIK TADQIQOTLAR: TIL, ADABIYOT, TA'LIM
ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ: ЯЗЫК, ЛИТЕРАТУРА, ОБРАЗОВАНИЕ

НАУЧНО-ИННОВАЦИОННЫЙ ЖУРНАЛ

Зарегистрировано Агентством информации и массовых коммуникаций при Администрации Президента Республики Узбекистан от 19 октября 2020 года под номером 1122.

Авторы несут ответственность за точность приведенных в текстах примеров, отрывков и данных. Необходимо указывать источник при копировании из журнала.

Разрешено к печати: 10.11.2026
Размер бумаги; 70x85
Печатный лист: 5.94
Офсетная печать: Офсетная бумага
Тираж: 100. Цена договорная
Заказ: 155

Печатано в «Типографии ТерГУ»
ул. Баркамол авлод 43, г. Термез

Адрес редакции:
190111, г.Термез, ул. Баркамол авлод, 43.
Телефон: +998990 377 77 23, +99895 986 07 77

E-mail:
philologicalresearch@umail.uz

Официальный сайт:
https://journaltersu.uz

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:
Абдукадир ТАШКУЛОВ,
доктор экономических наук, профессор

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

Бекпулат Умуркулов, доктор филологических наук, профессор (зам. главного редактора)
Шохиста Махмараимова, доктор филологических наук, профессор (ответственный редактор)
Урал Холияров, ф.ф.ф.д. (. PhD), доцент (Узбекистан)
Олмос Улвий Биннатова, д.ф.н., профессор (Азербайджан)
Карл Райхл, д.ф.н., профессор (Германия)
Вали Саваш Елок, д.ф.н., профессор (Турция)
Дорота Сильвия, PhD, доцент (Польша)
Забита Магомед кызы Теймурлу, доктор философии по филологии, доцент (Азербайджан)
Тарана Имамверди гызы Хаджиева, доктор наук, профессор (Азербайджан)
Муслихиддин Мухиддинов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Ибодулла Мирзаев, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Абди Маматов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Суюн Каримов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Мухаммадхон Хакимов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Нафас Шодмонов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Дилмурод Куронов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Мурадкасим Абдиев, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Бахтиёр Менглиев, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Нормат Юлдашев, д.ф.н., доцент (Узбекистан)
Бахтиёр Холмухамедов, д.ф.н., доцент (Узбекистан)
Бобоназар Муртазаев, к.ф.н., доцент (Узбекистан)
Аскар Эшмуминов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Обиджон Шофиев, д.ф.ф.н. (PhD), доцент (Узбекистан)
Зафар Умуркулов, д.ф.н., доцент (Узбекистан)
Нурали Амонтурдиев, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Хаким Ахмедов, д.ф.ф.н., доцент (Узбекистан)
Абдулла Худайкулов, д.ф.ф.н., доцент (Узбекистан)
Ахад Шукуров, д.ф.ф.н., доцент (Узбекистан)
Эшназар Джаббаров, д.ф.ф.н., доцент (Узбекистан)
Абдумурод Арслонов, д. ф.ф.н., доцент (Узбекистан)
Сирожиддин Турдимуродов, доктор наук, доцент (Узбекистан)
Умида Рахимова, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Гульчехра Бегматова, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Наргис Курбаназарова, доктор наук, доцент (Узбекистан)
Муяссар Холова, д.ф.ф.н., доцент (Узбекистан)
Шаира Амонтурдиева, д.ф.н., доцент (Узбекистан)
Шерзад Турдикулов, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Журабек Чутматов, д.и.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Алибек Омонтурдиев, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Хумаюн Надим Мухаммад, д.ф.ф.н., доцент (Узбекистан)
Махлиё Ботирова, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)

Технический редактор: Баходир Туралиев

Institutor:
Termez State University

PHILOLOGICAL RESEARCH: LANGUAGE, LITERATURE, EDUCATION

FILOLOGIK TADQIQOTLAR: TIL, ADABIYOT, TA'LIM

ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ: ЯЗЫК, ЛИТЕРАТУРА, ОБРАЗОВАНИЕ

SCIENTIFIC-INNOVATIONAL JOURNAL

Registered by the Agency for Information and Mass Communications under the President's Administration of the of the Republic of Uzbekistan on October 19, 2020 under number 1122.

The authors are responsible for the accuracy of the examples, passages and data provided in the texts. The source must be specified when copying from the journal.

Approved for printing: 10.11.2026
Size of the paper: 70x85
Printed sheet: 5.94. Offset printing.
Offset paper. Circulation: 100
Price is negotiable
Order: 155. Printed at the «Printing House of the TerSU»
43, Barkamol avlod str. Termez city.

Address of Editorial Office:
190111, Barkamol avlod str., 43,
Termez city.
Phone: +998990 377 77 23,
+99895 986 07 77

E-mail:
philologicalresearch@umail.uz

Official website:
https://journaltersu.uz

EDITOR IN-CHIEF:
Abdukodir TASHKULOV,
doctor of economic sciences, professor

EDITORIAL BOARD:

Bekpulat Umurkulov, doctor of philological sciences, professor (Uzbekistan) (deputy chief editor)
Shohista Makhmaraimova, doctor of philological sciences, professor (Uzbekistan) (editor-in-chief)
Ural Kholiyorov, Doctor of Philosophy in Philology, Associate Professor (Uzbekistan)
Olmos Ulviy Binnatova, doct.of philol. sciences, professor (Azerbaijan)
Karl Rayxl, doct.of philol. sciences, professor (Germany)
Vali Salvash Elok, doct. of philol. sciences, professor (Turkey)
Dorota Silvia, PhD, associate professor (Poland)
Zabita Magomed kyzy Teymurlu, Doctor of Philosophy in Philology, Associate Professor (Azerbaijan)
Tarana Imamverdi gizi Khadzhieva, Doctor of Sciences, Professor (Azerbaijan)
Muslihiddin Mukhiddinov, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Ibodulla Mirzaev, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Abdi Mmatov, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Suyun Karimov, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Muhammadkhon Khakimov, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Nafas Shodmonov, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Dilmurod Kuronov, doct. of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Muradkasim Abdiyev, doct. of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Bakhtiyor Mengliev, doct. of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Normat Yuldashev, doct. of philol. sciences, associate professor (Uzbekistan)
Bakhtiyor Kholmukhamedov, doct. of philol. sciences, associate professor (Uzbekistan)
Bobonazar Murtazaev, cand.of philol. sciences, associate professor (Uzbekistan)
Askar Eshmuminov, doct. of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Obidjon Shofiev, PhD, associate professor (Uzbekistan)
Zafar Umurkulov, doct. of philol. sciences, associate professor (Uzbekistan)
Nurali Amonturdiev, PhD (Uzbekistan)
Hakim Akhmedov, Doctor of Philosophy in Philology, Associate Professor (Uzbekistan)
Abdulla Khudaykulov, Doctor of Philosophy in Philology, Associate Professor (Uzbekistan)
Ahad Shukurov, Doctor of Philosophy in Philology, Associate Professor (Uzbekistan)
Eshnazar Jabbarov, Doctor of Philosophy in Philology, Associate Professor (Uzbekistan)
Abdumurod Arslonov, Doctor of Philosophy in Philology, Associate Professor (Uzbekistan)
Sirojiddin Turdimurodov, Doctor of Sciences, Associate Professor (Uzbekistan)
Umida Rakhimova, Doctor of Philosophy in Philology (Uzbekistan)
Gulchekhra Begmatova, Doctor of Philosophy in Philology (Uzbekistan)
Nargis Kurbanazarova, Doctor of Sciences, Associate Professor (Uzbekistan)
Muyassar Kholova, Doctor of Philosophy in Philology, Associate Professor (Uzbekistan)
Shoira Omonturdiyeva, doct. of philol. sciences, associate professor (Uzbekistan)
Sherzod Turdikulov, Doctor of Philosophy in Philology, Associate Professor (Uzbekistan)
Jurabek Chutmatov, Doctor of Philosophy in History (Uzbekistan)
Alibek Omonturdiev, Doctor of Philosophy in Philology (Uzbekistan)
Humayun Nadim Muhammad, Doctor of Philosophy in Philology, Associate Professor (Uzbekistan)
Makhliyo Botirova, Doctor of Philosophy in Philology (Uzbekistan)

Technical editor: Bakhodir Turaliyev

МУНДАРИЖА

TILSHUNOSLIK

Solixo‘jayeva Havasxon Zokirjanovna
Professor Nosirjon Uluqov – Namangan onomastika maktabi asoschisi 7

XAKIMOVA MUHAYYO KARIMOVNA
O‘zbek tili abstrakt leksikasida zidlik munosabatlari 11

SHUKUROV AXAT AXMATOVICH
Sinonimlarning lingvostilistik xususiyatlari 16

TURDIMURODOV SIROJIDDIN ESHQOBILOVICH
Yashirin, yumshatilgan va bilvosita ifodalangan ma’nolar tahlili
(evfemik ibora va maqollar misolida) 20

KURBANAZAROVA NARGIS SHODIYEVNA
Tortuvli etnonimining etimologik tahlili 23

TURDIQULOV SHERZOD DUMINOVICH
Ziyoratgohlar etimonining lingvomadaniy kodlarda aks etishi: sangardak teotoponimi 26

AHMEDOV HAKIM YARASHEVICH
Doston frazeologiyasida mifologik qatlamning lisoniy ifodasi
(Surxondaryo turkum dostonlari misolida) 29

ERGASHEVA DILRABO ALLANAZAROVNA
Badiiy so‘z san’atida dialogning ifodasi (Odil Yoqubov asarlari misolida) 32

ISOQOVA FERUZA SHAMSIDDIN QIZI
Kommunikatsiya, muloqot va diskurs: tushunchalarning farqlanishi va
diskursning kommunikativ maqomi 35

САЙДУЛЛАЕВА РАНО ИБАДОВНА
Проблема терминологической фиксации онимной периферии 38
(на материале русского и узбекского языков) 38

SULEYMANOVA NILUFAR KAMILOVNA,
TUKHTABAYEVA NILUFAR UKTAMJONOVNA
A token-level audit of acoustic measurements in british english vowel reduction 42

QULBULOV SHERQUZI TOSHTEMIROVICH
O‘zbek adabiy tilida nutq uslublari: funksional xususiyatlar va qo‘llanish mezonlari 45

TOJIYEVA DILDORA KOMILJON QIZI
Muammoli maqolada faktlardan foydalanish tartibi 50

ZAYNIDDINOVA ROZIYA SAIDAKBAROVNA
Nato harbiy terminologiyasining shakllanishi: institutsional va me’yoriy model 54

NURMATOVA DURDONA SHUXRAT QIZI
Ingliz va o‘zbek tillarida frazeologik birliklar baho ma’nosining nutqiy aktlarda voqelanishi 57

МУНДАРИЖА

ISLOMOVA BARNO XABIBULLA QIZI
O‘zbek tilida morfologik noaniqlik turlari: tasnif va avtomatik tahlildagi o‘rni 62

HAMROYEV SARDOR AKMALJON O‘G‘LI
Badiiy matnda makon deyksisini o‘rganishning
lingvopragmatik va diskursiv yondashuvlari 67

QURBONOVA MARJONA ERKINJON QIZI
Said Ahmadning «Ufq» trilogiyasida qo‘llangan antroponimlarning
lingvokulturologik talqini....71

ADABIYOTSHUNOSLIK

ALIMOV PARDA,
TOSHPO‘LATOV ZAYNIDDIN IBODULLO O‘G‘LI
Shafoat Rahmatulla Termiziyning ijodiy yo‘li....75

OCHILOVA OZODA BAXTIYOROVNA
Syujet yaxlitligida «davr, shaxs, muallif» uchligi sintezi....80

OBIDJONOVA MA’SUMA
O‘zbek va ingliz ilmiy fantastikasida kelajak motivining badiiy-poetik xususiyatlari....84

PARDAYEVA DILFUZA RAIMOVNA
Insider and outsider perspectives: the earliest literary models of amir timur
in uzbek and russian traditions (oral epic and medieval written sources) 87

ABDUNAZAROV O‘TKIR SAYDULLAYEVICH
A.Oripovning «Jannatga yo‘l» dostonida inson va jamiyat ziddiyatining badiiy talqini 92

ABDULLAYEVA NILUFAR IBRAGIM QIZI
Avhadiy Marog‘iy va Yusuf Amiriy «Dahnoma»larida
o‘n noma janrining poetik transformatsiyasi 95

XURRAMOVA TO‘LG‘ANOY MUZAFFAROVNA
Hakim Termiziy asarlarining adabiyotshunoslik talqini:
janr, timsol va axloqiy-didaktik an’ana masalalari....99

TA’LIM

ДЖУМАНАЗАРОВА ЗИЛОЛА ОБИДЖОНОВНА
Цифровые и интерактивные технологии в содержании
методической подготовки будущих учителей русского языка 104

МИРЗАЕВА ШАХЛО РИЗАЕВНА,
РУЗИЕВА МУШТАРИ ХУСНИДДИН КИЗИ
Эффективность развития русской диалогической речи студентов национальных групп....109

ТУРГУНОВА САЙЕРА АХМАДЖАНОВНА
Проблемное обучение в преподавании специальных филологических дисциплин 112

Filologik tadqiqotlar: til, adabiyot, ta'lim. 2026; 10
ISNN: 2181-1741 (Print)
ISNN: 2181-1725

A.ORIPOVNING «JANNATGA YO'L» DOSTONIDA INSON VA JAMIYAT ZIDDIYATINING BADIIY TALQINI

Abdunazarov O'tkir Saydullayevich,
O'zbekiston Respublikasi
Ichki ishlar vazirligi
Surxondaryo akademik litseyi
«Tillarni o'rganish» kafedrasi mudiri,
filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori

Adabiyot inson qalbining ko'zgusi, jamiyat ma'naviyatining muhim tarbiyachisidir. Har bir badiiy asar inson ruhiyati, axloqiy qadriyatlari va hayot haqidagi falsafiy qarashlarni o'zida mujassam etadi. Ayniqsa, insonning ichki olami, vijdoni, iymoni va jamiyat oldidagi mas'uliyatini badiiy talqin qilish buyuk adiblar ijodining asosiy yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. O'zbek adabiyotining zabardast vakili, O'zbekiston Qahramoni, xalq shoiri Abdulla Oripov ijodi ham ana shunday yuksak ma'naviy-falsafiy g'oyalar bilan sug'orilgan. Abdulla Oripov o'z asarlarida inson qalbi, uning ruhiy kechinmalari, ezgulik va yovuzlik o'rtasidagi kurash, ma'naviy poklik va adolat masalalarini badiiy talqin etadi. Abdulla Oripovning badiiy tafakkuri, oddiy tilda aytsak, poetik iste'dodi baland edi. Daho shunchaki ulug', buyuk iste'dod emas. Buyuk iste'dod ijod qiladigan adabiy turini, janrini g'oyaviy-badiiy jihatdan takomillashtiradi, yangi obrazlar, badiiy uslublar, original va hammaga manzur asarlar bilan boyitadi[1].

Shoirning «Jannatga yo'l» dostoni ana shunday asarlardan biri bo'lib, unda insonning vijdoni, jamiyat oldidagi burchi, tavba va ma'naviy kamolot masalalari teran falsafiy mushohadalar asosida yoritilgan.

«Jannatga yo'l» dostoni ilk bor 1978-yilda yaratilgan bo'lib, nazm va dramaturgiya janrlarining xususiyatlarini o'zida mujassamlashtirgan noyob badiiy asar hisoblanadi. Asar haqida muallif shunday xotirlaydi: Yoshlik ekan, xotiram kuchli edi, o'n minglab baytni yod bilar edim. Jumladan, yo'qolgan dostonning har bir so'zini jurnal uchun qayta boshdan tiklab berdim. Shu o'rinda uni e'lon qilishda mardonavorlik ko'rsatgan Sa'dulla Siyoyevga rahmat aytishga burchliman[2]. Asar diniy-mifologik syujet asosida yaratilgan bo'lsada, unda tasvirlangan voqealar orqali real hayotdagi ma'naviy muammolar, inson ruhiyatidagi ziddiyatlar hamda jamiyatdagi axloqiy inqiroz masalalari yoritiladi. Shoir qiyomat, arosat, tarozi, jannat va do'zax kabi ramziy obrazlardan foydalanib, insonning ma'naviy qiyofasi va uning hayotdagi o'rnini tahlil qiladi. Doston voqealari qiyomat maydonida kechadi. Tashqi jihatdan qaralganda, asarda insonlarning amallari hisob-kitob qilinishi, savob va gunohlari taroziga tortilishi tasvirlanadi. Biroq asarning asl mohiyati bundan ancha kengdir. Muallif qiyomat tasvirlari orqali insonning dunyodagi hayoti, uning vijdoni, jamiyat oldidagi javobgarligi va ma'naviy qiyofasi haqida fikr yuritadi. Asarda o'limdan keyingi hayot, savol-javob va qiyomat manzaralari tasvirlangan bo'lsa-da, bular shoirning asosiy g'oyalarini ifodalash vositasidir. Abdulla Oripov mifologik va diniy tasvirlar orqali real hayotdagi kamchiliklar, gunoh va illatlarni, ularning oqibatlarini o'ziga xos badiiy talqinda ochib beradi. Asarda insonning har bir amali, har bir qarori va hatto sukuti ham muayyan ma'noda baholanishi mumkinligi ta'kidlanadi. Shoirning asosiy maqsadi o'quvchini o'z hayoti haqida chuqur mushohada yuritishga undashdir. Asar davomida ezgulik va yovuzlik, adolat va zulm, haqiqat va yolg'on, savob va gunoh o'rtasidagi kurash badiiy vositalar orqali ochib beriladi.

Asarning markazida inson va uning qiyomatdagi javobgarligi turadi. Tashqi jihatdan bu doston qiyomat maydonida sodir bo'ladigan voqealar haqida, ammo, aslida, muallif bu orqali insonning hayotdagi mas'uliyati, vijdoni va ijtimoiy faoliyatini ko'rsatadi[3]. A.Oripovning «Jannatga yo'l» doston insonning jamiyat oldidagi ijtimoiy mas'uliyati, uning ichki olami va e'tiqodiy qarashlarini chuqur ochib berishi bilan ahamiyatlidir.

Doston markazida turgan Yigit obrazi muayyan

[1] https://ziyouz.uz/ilm-va-fan/adabiyot/abdurahim-erkaev-abdulla-oripov-fenomeni/
[2] Abdulla Oripov. Hayratning ko'zlari katta bo'ladi
[3] Iskandarov Q. Abdulla Oripovning "Jannatga yo`l" asari: vijdon va mas'uliyat muhorabasi. 2026. – B. 614.

bir individual xarakterdan ko‘ra, kengroq falsafiy umumlashmani kasb etadi. U butun bashariyatning, ma’lum ma’noda esa san’atkor va ijodkor shaxsning umumlashma timsolidir. O‘z hayotini san’at, go‘zallik va ezgu tuyg‘ularni targ‘ib etishga bag‘ishlagan bu qahramon o‘zini jamiyat oldida mutlaqo pok, halol va vijdonan benuqson deb biladi. Uning subyektiv e’tiqodiga ko‘ra, qilgan ishlari uni bevosita jannatga loyiq ko‘rsatishga yetarli. Biroq asarning asosiy konflikt mexanizmi – *Qiyomat tarozisi* oldidagi sinov jarayonida namoyon bo‘ladi. Qahramonning shaxsiy savoblari kutilgan darajada og‘ir kelmaydi. Muallif bu yerda an’anaviy diniy-falsafiy qarashlardan chiqib, mutlaqo yangi estetik va ijtimoiy mezonni o‘rtaga tashlaydi: insonning taqdiri faqat uning shaxsiy gunohsizligi bilan emas, balki atrofdagi muhitga munosabati bilan belgilanadi. Abdulla Oripov mazkur obraz orqali o‘ta muhim va o‘tkir falsafiy xulosani ilgari suradi: *shaxsning faqat o‘zini o‘ylab yashashi, jamiyatdagi nohaqlik, zulm va adolatsizliklarga nisbatan jim turishi – eng katta ma’naviy gunohdir.* Yigitning fojiasi uning yovuzlik sodir etganida emas, balki yovuzlikka nisbatan befarq va loqayd bo‘lganidadir.

Yigitning o‘zini oqlashga urinishlari, ichki kechinmalari, ruhiy iztiroblari va tavba sari intilishi orqali inson qalbining murakkab jihatlari ochib beriladi. Asarni mutolaa qilgan kitobxon Yigit obrazida o‘zining ham ayrim xususiyatlarini ko‘rishi mumkin. Chunki hayotda ko‘pincha inson haqiqatni anglab tursa ham, uni himoya qilish uchun jasorat topa olmaydi. Shu sababli Yigit obrazi har bir o‘quvchini o‘z vijdoni bilan yuzlashtiruvchi ma’naviy timsol sifatida namoyon bo‘ladi. Dostondagi eng muhim va falsafiy markaziy obrazlardan biri – Tarozibondir. U shunchaki hukm qiluvchi emas, balki *ilohiy va mutlaq adolatning badiiy timsolidir.* Tarozibon insonning butun hayot yo‘lini xolisona taroziga soladi. Biroq bu baholash faqat yuzaki tashqi amallar, ibodat yoki ritual harakatlarga emas, balki shaxsning niyati, asl maqsadi va jamiyat oldidagi real mas’uliyatiga asoslanadi. Tarozibon Yigitning savoblari yetarli emasligini ko‘rsatar ekan, muhim bir falsafiy haqiqatni ochib beradi: insonning sukuti va loqaydligi ayrim hollarda eng og‘ir gunohga tengdir. Qahramon faqat o‘zi sodir etgan yomonliklar uchun emas, balki jamiyatdagi nohaqliklarni ko‘rib turib, oldini olishga urinmagani, ya’ni qilmay qo‘ygan ezgu ishlari uchun ham javobgardir. Asarda faqat individual qahramonlar emas, balki keng ma’nodagi «jamiyat» obrazi ham o‘ziga xos tarzda gavdalanadi. Shoir bu obrazni hasadgo‘ylar, laganbardorlar, manfaatparastlar, riyokorlar va manman kimsalar timsolida namoyon etadi. Shuningdek, «Jannatga yo‘l» dostoni o‘zbek adabiyotida kam uchraydigan diniy-falsafiy yondashuv bilan yozilgan. Asarda Qur’on va islomiy tafakkurga oid timsollar, iboralar, tushunchalar: farishta, Jannat, tavba, gunoh, qiyomat kabi obrazlar shoir tomonidan badiiy-falsafiy talqinda berilgan. Bu esa adabiy asarning diniy-ma’naviy yondashuvi bilan uyg‘unligini ko‘rsatadi[1].

Abdulla Oripovning ushbu asari badiiy qurilishi va poetik tizimiga ko‘ra chuqur falsafiy ramzlarga boy. Muallif an’anaviy diniy-mifologik timsollardan foydalangan holda, ularga mutlaqo yangi, umuminsoniy va zamonaviy ma’no yuklaydi. Asardagi Tarozi shunchaki u yerdagi yoki narigi dunyodagi oddiy o‘lchov vositasi emas. U insonning butun umri davomida qilgan amallariga, xususan, uning jamiyat oldidagi burchi va vijdoniy faoliyatiga beriladigan qat’iy va xolisona yakuniy bahoni anglatadi. Hayot va o‘lim, o‘tkinchi dunyo va abadiyat o‘rtasidagi ramziy makon bo‘lgan Arosat maydoni insonning o‘z vijdoni, qilmishlari va «Men»i bilan ro‘baro‘ keladigan, hech qanday niqob yoki soxtalik o‘tmaydigan ruhiy poklanish sahnasidir. Farishtalar timsoli asarda faqat ilohiy buyruq bajaruvchilar sifatida emas, balki inson qalbidagi ezgulik, poklik va o‘zgarmas haqiqatning tashqi badiiy ifodasi sifatida namoyon bo‘ladi. Dostonda ***Jannat va Do‘zax mukofot yoki jazo*** tushunchalaridangina iborat bo‘lmay, insonning hayotdagi tanlovi, ma’naviy-axloqiy kamoloti darajasi yoki ma’naviy tubanligining ramziy ko‘rinishi sifatida talqin etiladi.

Dramadagi ***«Jannat»*** timsolini faqat narigi dunyodagi *oxirat manzili* yoki *mukofot* sifatida tor doirada tushunib bo‘lmaydi. Muallif talqinida u – insonning erishgan ***ma’naviy komilligi, ruhiy yengilligi*** va ***qalb pokligi***ning oliy ramzidir. Chinakam jannat insonning boshqalar uchun qilgan yaxshiliklari, soxtalikdan xoli halol hayoti va pok vijdoni bilan o‘lchanadi. Abdulla Oripovning yuksak badiiy mahorati asarning til va uslub qatlamida yaqqol namoyon bo‘ladi. Shoir xalqona, tushunarli va ravon tildan foydalangan holda, insoniyatni asrlar davomida o‘ylantirib kelgan murakkab falsafiy-axloqiy muammolarni o‘ta ta’sirchan tarzda ifodalay olgan. Dostonda badiiy tasvir vositalaridan o‘ta o‘rinli va mahorat bilan foydalanilgan. Nur va zulmat, savob va gunoh, haqiqat va yolg‘on o‘rtasidagi ziddiyatlar asarning ta’sir kuchini yanada oshiradi. Adib mavhum tushunchalarni aniq obrazlar orqali ochib beradi. Bu poetik unsurlar dostonning dramatik ruhini kuchaytirib, uni o‘zbek adabiyotining durdona asarlaridan biriga aylantirgan. Dostonning eng muhim va ezgu falsafiy g‘oyalaridan biri – ***tavba*** va ***kechirim*** masalasidir. A.Oripov insonni faqat aybdor yoki gunohkor mavjudot sifatida emas, balki o‘z xatolarini chuqur anglay oladigan, o‘zini o‘zi idrok eta oladigan va ruhiy poklanishga intiladigan

[1] Zaribova M. Abdula Oripov ijodida axloqiy – falsafiy motivlar: “Jannatga yo`l” misolida. 78-son 1- to`plam Avgust-2025. – B.114.

ulug‘ zot sifatida tasvirlaydi.

Islomiy axloq va umuminsoniy qadriyatlarning asosiy o‘zaklaridan biri bo‘lgan tavba asarda alohida ulug‘lanadi. Xatolarni samimiy tan olish, ularni to‘g‘rilashga intilish va vijdonan poklanish inson uchun yagona najot yo‘li sifatida talqin etiladi. Muallif talqiniga ko‘ra, har bir inson uchun kechirim va ma’naviy yangilanish eshigi doimo ochiqdir. Inson o‘z kamchiliklarini tan olib, ezgulik sari qadam qo‘ysa, har qanday ruhiy inqirozdan chiqib, ma’naviy komillikka erishishi mumkin. Dostonda umidsizlik emas, balki umid, ishonch ruhi ustuvorlik qiladi. Bu esa asarning estetik ta’sir kuchini oshirish bilan birga, uning yuksak tarbiyaviy va axloqiy ahamiyatini yanada yorqin namoyon etadi.

Xulosa qilib aytganda, A.Oripovning «Jannatga yo‘l» dostoni o‘zbek adabiyotining yuksak badiiy-falsafiy namunalaridan biridir. Shoir diniy-mifologik ramzlar vositasida inson va jamiyat hayotidagi eng muhim muammolarni yoritishga muvaffaq bo‘lgan. Asarda insonning vijdoni, ma’naviy mas’uliyati, fuqarolik burchi, tavba va adolatga munosabati chuqur tahlil etiladi. Asar o‘quvchini ezgulik,halollik, haqiqat va adolat yo‘lidan borishga undaydi. Eng muhimi, u har bir insonni o‘z «tarozisi» oldida javob berishini unutmaslikka, jamiyatdagi yovuzliklarga qarshi kurashishga, befarqlikdan voz kechishga va insoniylik burchini sidqidildan ado etishga da’vat etadi. Bugungi globallashuv va ma’naviy tahdidlar kuchayib borayotgan davrda ham «Jannatga yo‘l» dostoni o‘z ahamiyatini yo‘qotmagan. Asarda ilgari surilgan vijdon, adolat, mas’uliyat va ma’naviy poklanish g‘oyalari yosh avlodni barkamol inson qilib tarbiyalashda muhim ahamiyat kasb etadi. Shu jihatdan asar nafaqat badiiy yodgorlik balki insonni o‘z qalbi va vijdoni bilan yuzlashtiruvchi ma’naviy maktab vazifasini ham bajaradi.

Rezyume. A.Oripovning «Jannatga yo‘l» dostoni o‘zbek adabiyotida inson va jamiyat munosabatlari, vijdon, adolat, tavba va ma’naviy poklanish masalalarini o‘tkir badiiy talqin etgan yirik asarlardan biridir. Ushbu doston insonning jamiyat oldidagi ijtimoiy mas’uliyati, uning ichki olami va e’tiqodiy qarashlarini chuqur ochib berishi bilan ahamiyatlidir. Asarda ilgari surilgan g‘oyalar tizimi, xususan, Yigit va Tarozibon kabi obrazlar orqali shaxsning ma’naviy kamoloti, ezgulik va yovuzlik o‘rtasidagi mangu kurash hamda fuqarolik pozitsiyasi o‘zining yorqin ifodasini topgan.

Resume. A. Oripov’s *«The Road to Paradise»* is one of the major works in Uzbek literature that offers a profound artistic interpretation of the relationship between the individual and society, conscience, justice, repentance, and spiritual purification. The poem is significant for its in-depth exploration of an individual’s social responsibility, inner world, and religious beliefs. The system of ideas advanced in the work, particularly through characters such as the Young Man and the Weigher, vividly reflects the spiritual development of the individual, the eternal struggle between good and evil, and civic consciousness.

Резюме. Дастан А. Орипова *«Путь в рай»* является одним из значительных произведений узбекской литературы, в котором на глубоком художественном уровне раскрываются вопросы взаимоотношений человека и общества, совести, справедливости, покаяния и духовного очищения. Значимость произведения заключается в глубоком раскрытии социальной ответственности человека перед обществом, его внутреннего мира и религиозных убеждений. Система идей, выдвинутых в произведении, в особенности через образы Юноши и Весовщика, ярко отражает духовное совершенствование личности, вечную борьбу добра и зла, а также гражданскую позицию человека.